

Nr 151.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.; given Stockholms slott den 15 mars 1940.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g

till

L a g**om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Värnpliktig, som inkallats till tjänstgöring jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, må ej i något fall uppsägas till avflyttning från lägenhet, som han förhyr, på grund av underlåtenhet att erlægga hyra, som förfaller under tiden för tjänstgöringen eller inom ett år efter dess slut, så länge han sist å andra söckendagen av varje kalendermånad erlägger den på samma månad belöpande hyran.

2 §.

Ändå att den värnpliktige icke erlägger hyran så som i 1 § sägs, må han ej på grund av dröjsmålet skiljas från lägenheten, såframt det föranletts av att bostads- eller näringsbidrag, som han med anledning av tjänstgöringen kunde påräkna, ej hunnit utbetalas.

3 §.

Medför tjänstgöringen en så väsentlig förändring i den värnpliktiges ekonomiska förhållanden, att det ej skäligen kan fordras att han skall fullgöra hyresavtalet under hela den avtalade hyrestiden, må han uppsäga avtalet att upphöra å den fardag som inträffar näst efter tre månader från uppsägningen.

4 §.

Innehar värnpliktig, som avses i 1 §, lägenhet med bostadsrätt, må han ej uppsägas till avflyttning på grund av dröjsmål med betalning till bostadsrättsföreningen, såframt dröjsmålet föranletts av förhållande som i 2 § sägs.

5 §.

Innehaves lägenhet med hyres- eller bostadsrätt av makar, skall vad i 1—4 §§ stadgas gälla, om mannen inkallats till tjänstgöring, dock att vid

tillämpning av 3 § hänsyn skall tagas till båda makarnas ekonomiska förhållanden. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, där eljest lägenhet med hyres- eller bostadsrätt innehaves av två eller flera personer och någon av dem inkallats till tjänstgöring.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 1 mars 1940.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om *anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.* samt anför:

Den 3 september 1939 har sociala försvarsberedskommittén avgivit betänkande med förslag till bland annat lag med vissa bestämmelser rörande hyra och bostadsrätt (Statens offentl. utredn. 1939: 26).

Förslaget avser att bereda vissa förmåner åt värnpliktiga som vid inkallelse till tjänstgöring i anledning av mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap äro bundna av hyresavtal eller medlemskap i bostadsrättsförening.

Förslaget upptager till en början en bestämmelse om ändring i de förfallodagar vilka i hyresavtal bestämts för hyrans erläggande. Enligt gällande rätt är en hyresgäst, oavsett vad avtalet innehåller, berättigad att månadvis erlægga hyran för lägenhet som helt eller delvis är uthyrd till bostad, om lägenheten ej omfattar mer än fyra rum, kök däri inbegripet. Denna bestämmelse skall enligt kommitténs förslag utvidgas att gälla även större bostadslägenheter. Kommittén har vidare föreslagit en bestämmelse, enligt vilken hyresavtal skall få uppsägas till upphörande å den laga fardag som inträffar näst efter tre månader från uppsägningen, även om längre hyres-tid avtalats. Härigenom skulle en värnpliktig beredas möjlighet att i förtid frånträda ett avtal som med de ändrade förhållandena är alltför betungande för honom. Till förhindrande av att den värnpliktige avhyses från lägenheten på grund av dröjsmål med hyran som icke kan tillräknas honom såsom försummelse har kommittén slutligen upptagit ett stadgande som sammanhänger med av kommittén framlagt förslag om vissa s. k. hyres- och näringsbidrag till de värnpliktiga. Enligt stadgandet i fråga skall dröjsmål med hyran ej föranleda hyresrättens förverkande förrän så lång tid förflutit efter den värnpliktiges inställelse till tjänstgöring att han kunnat erhålla hyres- eller näringsbidrag om han varit berättigad därtill. En motsvarande bestämmelse har föreslagits beträffande dröjsmål med erläggande av avgift för bostadsrätt.

De föreslagna bestämmelserna angående hyra skola enligt förslaget, om en lägenhet förhyres av flera hyresgäster, gälla så snart någon av dem inkallas till tjänstgöring vid mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap.

Över kommitténs förslag ha efter remiss avgivits utlåtanden av chefen för försvarsstaben, socialstyrelsen, kommerskollegium, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Västernorrlands och Norrbottens län, varjämte Sveriges fastighetsägareförbund och Sveriges köpmannaförbund, som beretts tillfälle att yttra sig, inkommit med utlåtanden över förslaget.

Förslaget har i allmänhet lämnats utan erinran i de avgivna yttrandena.

I vissa yttranden ha emellertid framställts erinringar mot detsamma. Sålunda har *socialstyrelsen* uttalat, att styrelsen ställde sig betänksam gentemot bestämmelsen om rätt att uppsäga hyresavtal till upphörande i förtid, samt har därom anfört följande:

Visserligen hade i den nya hyreslagen intagits bestämmelser angående rätt till uppsägning av hyresavtal till den 1 april, även om avtalet slutits till den 1 oktober. Härvid vore dock att märka, att denna bestämmelse icke skulle tillämpas å avtal som slutits före den nya lagens ikraftträdande. Motsvarande föreskrift saknades i kommitténs förslag. Detta innebure, att en hyresgäst, som med sex månaders uppsägning förhyrt en lägenhet från den 1 oktober 1939 till den 1 oktober 1940, kunde före den 1 januari 1940 uppsäga avtalet till upphörande den 1 april 1940. Härigenom ginge hyresvärden miste om en hyresinkomst, som han enligt det slutna avtalet kunnat påräkna. Vidare borde observeras, att i lagförslaget ej heller medtagits den i hyreslagen intagna föreskriften om att rätten att uppsäga hyresavtal till den 1 april icke skulle gälla, såframt därigenom den avtalade hyrestiden förkortades med mer än sex månader eller den sammanlagda tid, hyresgästen sistnämnda dag innehaft lägenheten, komme att understiga ett år. Styrelsen föreställde sig, att det vore lämpligt att i stället för den i lagförslaget valda vägen till skydd för hyresgästen gå fram på linjen om anstånd med avhysningsförfarande vid försummelse att erlægga hyra under den med lagförslaget avsedda värnpliktstjänstgöringen.

Överståthållarämbetet har funnit det otillfredsställande, att enligt det föreslagna stadgandet om förkortning av avtalad hyrestid ej blott hyresgästen utan även hyresvärden erhållit rätt att uppsäga avtalet till upphörande i förtid. Vidare har ämbetet ifrågasatt, huruvida det vore riktigt att de för-måner som i förslaget beretts värnpliktiga borde tillerkännas även den som jämte värnpliktig förhyrt en lägenhet.

Även *Sveriges fastighetsägareförbund* har framställt erinringar mot kommitténs förslag om rätt till uppsägning i förtid och har härom uttalat bland annat:

Förslaget att hyresavtal utan hinder av vad detsamma innehölle om tidpunkten för upphörandet finge uppsägas till den 1 april eller den 1 oktober, ingåve ur olika synpunkter allvarliga befänkligheter. Stadgandet vore avfattat på sådant sätt att uppsägningsrätten icke vore bunden vid att avtalet skulle vara slutet på någon viss tid. Även avtal, som vore slutna på lång tid, omfattades således av bestämmelsen. Härutöver vore att observera, att uppsägningsrätten icke heller vore knuten till att den tjänstgöring, till vilken

hyresgästen såsom värnpliktig inkallats, skulle vara av viss varaktighet. Även om tjänstgöringstiden vore mycket kort, berättigade den således hyresgästen att företaga uppsägning av avtalet till upphörande i förtid. Vad sålunda anförts utvisade att konsekvenserna av förslaget icke vore rimliga. Det funnes för övrigt anledning antaga, att ett stadgande sådant som det föreslagna lätt kunde komma att av den värnpliktige utnyttjas till att komma ifrån ett hyresavtal, som han av någon anledning, icke sammanhängande med inkallelsen, funne för sig oförmånligt. En bestämmelse som frammanade dylika förfaringsätt kunde icke sägas väl överensstämma med det sociala intresset att upprätthålla stabilitet på fastighetsområdet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har uttalat, att förslagets genomförande förutsatte, att lagstiftningen om hyres- och näringsbidrag m. m. ävenledes bleve genomförd.

Departement-
chefen.

Genom propositionen nr 93 har Kungl. Maj:t innevarande år förelagt riksdagen förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. Enligt detta förslag skall bostadsbidrag kunna utgå till värnpliktig som inkallats till tjänstgöring vid mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap. Driver värnpliktig näring eller rörelse, kan han enligt förslaget erhålla näringsbidrag avsett till avlönande av arbetskraft för verksamheten. Den som uppbär näringsbidrag skall ej äga åtnjuta bostadsbidrag.

Möjligheten för de värnpliktiga att erhålla bostads- eller näringsbidrag är tydligen ägnad att väsentligt minska såväl den ekonomiska förlust värnpliktstjänstgöringen eljest regelmässigt medför för de värnpliktiga som de menliga verkningar på fastighetsmarknaden, vilka kunna förorsakas av svårigheterna för dem att erlægga avtalad hyra. Billigheten kräver emellertid att dessutom, såsom sociala försvarsberedskapskommittén föreslagit, till förmån för de värnpliktiga meddelas vissa särskilda bestämmelser om hyra liksom angående bostadsrätt.

Den av kommittén föreslagna bestämmelsen om rätt för värnpliktig att erlægga hyran månadsvis även i fråga om bostadslägenheter med mer än fyra rum synes välgrundad. Stadgandet bör emellertid skäligen utvidgas att omfatta lägenheter, som förhyrts för annat ändamål än till bostad, och gälla hyra, som förfaller under tiden för tjänstgöringen eller inom ett år efter dess slut. I anslutning till kommitténs förslag bör även stadgas förbud mot att avhysa en värnpliktig på grund av sådant dröjsmål med erläggande av hyran som föranletts av att bostads- eller näringsbidrag ännu ej hunnit utbetalas. En motsvarande föreskrift bör meddelas i fråga om dröjsmål med betalning av avgift till bostadsrättsförening.

Kommittén har föreslagit, att värnpliktig skall berättigas att med anledning av inkallelse till tjänstgöring vid mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap uppsäga hyresavtal till upphörande i förtid. Såsom i flera yttranden framhållits kunna betänkligheter anföras mot kommitténs förslag i denna del. Det kan dock icke bestridas, att förslaget uppbäres av starka billighetsskäl, varför betänkligheterna mot en bestämmelse av angivna inne-

börd torde böra vika. Uppsägningsrätten bör emellertid inskränkas till de fall då tjänstgöringen medför en väsentlig förändring av de förutsättningar som förelågo vid avtalets ingående.

Enligt kommitténs förslag skulle även hyresvärden äga rätt att verkställa uppsägning, om en hyresgäst inkallas till värnpliktstjänstgöring. Skäl att medgiva hyresvärden en sådan rätt torde icke föreligga.

De nya bestämmelserna torde, om en lägenhet innehaves av två eller flera personer, böra göras tillämpliga, därest någon av dem inkallats till tjänstgöring. Häremot synes ej kunna framställas erinran, om bestämmelsen angående uppsägningsrätten utformas såsom jag i det föregående förordat.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 mars 1940.

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 9 mars 1940 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 1 mars 1940, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet Gösta Walin.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 11 mars 1940 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 1 mars 1940 remitterade förslaget till *lag om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.*

Med förmälan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran och under framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen syntes kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlåtande i allmänhet stadgade tiden gått till ända, hemställer föredraganden att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Tage Evers.